

EUSKADI, 2,5 MILIONS D'HABITANTS I 4 COSSOS POLICIALS

El laberint policial del País Basc

Al País Basc no hi ha acord sobre el model policial que ha d'adoptar la seva policia autònoma. No obstant, els ertzaines ho tenen clar: volen un estatus de funcionaris civils i que es desterri tota la litúrgia militar de la seva manera d'actuar.

policia autònoma —ertzaines— i la retirada de les forces armades de l'estat. Fa uns dies, un dels ertzaines declarava a aquest periodista, a Bilbao, «no volem ser uns altres guàrdies civils amb txapela».

De moment, l'Ertzantza té 17 comissaries i subcomissaries i ha substituït de forma total a la Guàrdia Civil de trànsit.

Qüestió de noms

L'Ertzantza no vol ser la Guàrdia Civil basca i reclama cada vegada amb

Tomàs Ribera

Amb la setena promoció sorgida de l'Acadèmia d'Arkaute, Euskadi té, en aquests moments, 3.700 ertzaines. Presten també els seus serveis en aquest país 12.000 agents del Cos Nacional de Policia i de la Guàrdia Civil i 4.000 policies municipals. A la província d'Àlaba, a més, hi ha els *minones*, un cos foral armat, numèricament irrellevant, però que posa una nota pintoresca en el colorista món policial basc, on els uniformes verds, marrons, vermells i blaus es barregen en un mosaic al qual hem d'afegir les policies privades, que no es veuen però que hi són.

Tot això en un país petit, amb poc més de dos milions d'habitants. Enmig d'aquest laberint, la majoria dels partits polítics bascos no veuen més que una eixida: el desplegament total de la

J. A. MIRANDA

Segons l'article 144 del reglament de la policia basca, «L'agent en servei actiu no pot estar afiliat a cap partit polític ni desenvolupar cap activitat política al servei d'aquest».

més força un estatus de funcionaris civils, que com a tals siguin inclosos dins de la Llei de la Funció Pública, i que es desterrin tota la litúrgia militar de la seva manera d'actuar. Tots els afiliats a ERNE (Sindicat professional de l'Ertzantza) —uns 1.000 ertzaines— estan d'acord amb aquest plantejament. A aquest percentatge cal afegir un bon nombre dels afiliats a l'altre sindicat, ELA, que té uns quants menys afiliats, i un bon grapat d'agents que no militen en cap sindicat.

El consens, en aquest punt, és força majoritari. Per raons polítiques, i per un elemental sentit comú: a Euskadi tothom es coneix, lladres i serenos han anat junts a l'escola, han jugat junts a futbol, viuen a les mateixes ciutats i als mateixos barris. Pretendre que quan un d'aquests joves surt de l'acadèmia d'Arkaute, convertit en ertzaina, es dediqui com un foll a multar els amics que han comès una infracció del codi de la circulació, o que posi cara

Sindicats, sí; eleccions, ja veurem

Això exactament és el que els passa a un elevat nombre de policies nacionals i guàrdies civils que, destinats forçosament al País Basc i sotmesos a una rígida disciplina militar, sense amics ni coneguts tret dels propis companys d'armes —amb les excepcions que calgui—, desitgen sortir d'aquell infern el més aviat possible.

L'Ertzantza, però, està formada majoritàriament per gent jove, força arrelada a Euskadi, sovint amb estudis de grau mitjà o superior, i que, en el cas dels membres del sindicat ERNE «hicimos y mantenemos ERNE porque nos reconducen a ser otra «pasma» con pistoleras que se limita a poner multas, mala jeta, esposar i fichar «presuntos» de pequenas infamias, mientras viven como quieren los Grandes del Chanchullo, independientes S. A., y hasta públicos». Són paraules publicades al

que propugna un model policial per a Euskadi democràtic, i no autoritari; civil i no militarista; autònom i no centralista; que, per descomptat, veu l'Ertzantza com l'única policia del País Basc, junt amb les policies locals, amb les quals actuaria de forma coordinada. Això, tant per raons d'eficàcia com per a garantir el control popular de les accions policials, ja que els ajuntaments, a més de la Conselleria d'Interior, haurien de donar el vist i plau a aquella coordinació. Un model que es concep «dins d'un marc polític que accepti el dret a l'autodeterminació i que estableix rigorosament l'estratègia de negociació política davant els temes de la violència». Al successor de Lasa, conseller d'Interior, aquests plantejaments no li fan gens de gràcia, com ho poden confirmar tots els militants d'ERNE que han estat sancionats i fins i tot expulsats del cos.

En aquest cas, el poder seria del Partit Nacionalista Basc (PNB) que governa a Euskadi en coalició amb el PSOE. El PNB dona suport sense condicions a ELA-Ertzantza, una secció sindical creada a corre-cuita per contrarestar la combativitat d'ERNE, i la seva politització. Són dos sindicats enfrontats en tot. ERNE no rep ni un duro d'ajuda per part del govern basc, no ha signat un sol conveni des de la seva creació, i manté postures molt crítiques. ELA signa els convenis, toca pela dels fons per a l'ajuda dels sindicats, i assumeix una postura *professionalista*. Així, després de les darreres converses mantingudes entre ELA i ERNE, segons informava a començaments de mes ELA en uns pasquins, aquesta central va decidir trencar les converses amb ERNE, «por la falta de interés demostrado por los responsables de este colectivo en trabajar por la defensa del Convenio, anteponiendo al mismo otros temas que ELA-Ertzantza entiende son de posterior estudio i solución (tema elecciones)». El «tema elecciones» no és altre que la inexistència de comicis sindicals en l'Ertzantza. Males llengües diuen que és perquè ELA les perdria, la qual cosa és tant com dir que la política policial del PNB i el PSOE patiria un colp molt dur.

La societat basca viu enmig d'un laberint policial inexplicable.

de mala llet —com se suposa que l'han de tenir els polis— quan es troba amb un conegut que va amb quatre copes de més fotent crits de matinada, això és poc menys que impossible.

És clar, si els ertzaines fossin de La Almunia de Doña Godina (província de Saragossa) o d'El Madrigal de las Altas Torres (província d'Àvila) i estiguessin de pas a Euzkadi, on no sols no coneixerien els veïns, sinó que de vegades fins i tot tindrien problemes per trobar el camí de la comissaria, llavors sí. Aleshores podrien enfartar-se de posar multes. Podrien enfartar-se de moltes més coses, fins i tot d'Euskadi.

Ke pote (pot de fum), que així de sarcàstic és el nom del butlletí de l'esmentat sindicat policial. Un sindicat que té el suport incondicional d'Euskadiko Eskerra, i molt matisat d'Eusko Alkartasuna. Gent que pensa pel seu compte, manté relacions excel·lents amb Jutges per la Democràcia, i al seu butlletí fan publicitat —gratis— i a tota plana en la contraportada, d'Amnistia Internacional. Cosa absolutament impensable en una policia a la manera de l'*ancien régime*.

Però aquestes anècdotes que hem explicat no fan més que il·lustrar la filosofia d'un ampli col·lectiu de policies

Militarisme i espanyolisme

¿Quina és, però, la idea que els partits en el poder tenen del que ha de ser una policia autònoma? La resposta no és fàcil, no hi ha cap resposta fàcil per a les grans qüestions d'Euskadi. En canvi, n'hi ha prou indicis per a establir un diagnòstic. Així, ja està clar que

l'Ertzantza quedarà al marge de la Llei de la Funció Pública. Caldrà doncs elaborar una llei policial... A hores d'ara, els únics papers pels quals es regeix l'Ertzantza, és un «Reglament de la policia de la comunitat autònoma del País Basc», de tall absolutament militarista. Així, l'article 71 del títol segon, capítol primer, diu: «Els policies tenen els mateixos drets que els ciutadans amb els límits que, pel seu caràcter de cos armat, amb estructura jerarquitzada i per constituir un servei públic essencial, estableixin les lleis». Abans, però, que les lleis siguin promulgades, el mateix reglament ja s'encarrega d'establir límits, algun dels quals curiosíssims, com quan a l'article 152, apartat 26, considera falta greu «Contraure deutes amb membres d'una categoria inferior».

També es considera falta greu «les manifestacions públiques, per primera vegada, de crítica o disconformitat respecte a les decisions dels superiors, assumptes de servei, disciplina o relacions d'harmonia en el Cos de la Policia de la Comunitat Autònoma. Així com les reclamacions mitjançant la impremta o qualsevol altre mitjà de difusió o publicitat, o acudir a aquests mateixos mitjans sobre afers de servei, sense estar autoritzat».

Per acabar amb aquesta petita antologia de limitacions a les llibertats de les persones, recordem que segons l'article 144, «el Policia en servei actiu no podrà estar afiliat a cap partit polític ni desenvolupar cap activitat política al servei d'aquests».

Amb aquest reglament, és fàcil imaginar com serà la Llei de la Policia Basca, elaborada per un Parlament amb majoria de la coalició PNB-PSOE... Però les possibilitats d'existència d'una autèntica policia basca estan força limitades pel mateix Estatut d'autonomia, que en la disposició transitòria quarta diu que tots els comandaments dels cossos de policia autònoma es designaran entre els caps i oficials de les forces armades i cossos de seguretat de l'estat.

Com que en l'actualitat hi ha 3.121 ertzaines en funcions, són 39 els caps que els corresponen. D'aquestes 39 places, només 2 estan cobertes per personal de les forces armades i cossos de seguretat de l'estat, segons un document titulat «Propuesta de puestos de mando para la policia de la comunidad autónoma del País Vasco, a cubrir entre Jefes y Oficiales de las Fuerzas Armadas y Cuerpos de Seguridad del Estado», presentat a la Junta de

Seguretat d'Euskadi per representants del PSOE. El document, al qual ha tingut accés EL TEMPS, acaba dient: «En l'estudi no s'ha tingut en compte l'estructura territorial de la Policia Autònoma de Comissaries i Subcomissaries, per no estar prevista en el Reglament, però, lògicament, els caps d'aquestes haurien de ser els comandaments a què ens estem referint».

«Igualment, en el cas d'organitzar-se grups o agrupacions, de la forma

L'Ertzantza, ETA i HB

Per a HB, l'Ertzantza oficialment no existeix, ja que és filla d'un Estatut d'Autonomia que no reconeix, fruit al seu torn d'una Constitució Espanyola de la qual no vol sentir parlar. Arreu d'Euskadi es pot veure alguna pinta da on s'acusa els ertzaines de traïdors, però en converses privades algun dels més rellevants líders de HB ha manifestat el seu acord, amb matisos, amb

L'Ertzantza no vol ser la Guàrdia Civil basca i reclama un estatus de funcionaris civils.

prevista en el Reglament, també caldrà que siguin comandats pels caps i oficials de les forces armades i cossos de seguretat de l'estat».

De moment, la utopia dels sectors progressistes de l'Ertzantza, pel que fa a ser considerats funcionaris civils, haurà d'esperar. Com continua esperant tota la societat basca el desplegament total de la policia autònoma, un fet d'especial importància fins a l'extrem que alguns el consideren la pedra de toc amb què mesurar l'actual validesa de l'Estatut d'Euskadi, i que va fer possible que el Parlament basc aprovés per unanimitat, el 16 d'octubre de 1987, una proposició no de llei instant l'estat perquè presentés a la Junta de Seguretat un pla de retirada de les forces estatals i del consegüent desplegament de l'Ertzantza.

Per a molts, aquesta substitució total és una cosa impossible, una quimera, que estaria completament mediatitzada per l'existència d'ETA, i que d'algun manera portaria l'Ertzantza a un atzucac. Perquè, ¿estaria l'Ertzantza disposada a lluitar contra ETA? I Herri Batasuna, ¿què pensa de la policia autònoma basca?

el model policial que propugna el sindicat ERNE.

D'altra banda, reduir els problemes de l'Ertzantza a les seves relacions amb la lluita contra ETA, no té cap sentit. Tots els membres de la policia basca consultats per aquest periodista, han respost de la mateixa manera a la coneguda pregunta: «ETA no és un problema policial, sinó polític, i són per tant els polítics els que han de resoldre aquest tema». I si els polítics pensen que..., «vaja, ¿si el senyor Joan Lasa ordenés a l'Ertzantza que actués contra ETA? Si el Conseller d'Interior dóna aquesta ordre, caldrà acatar-la». De fet, el 2 de novembre de 1986, Genaro García Andoáin, delegat del Govern basc per a afers policials va morir en un tiroteig amb ETA, quan un grup d'ertzaines alliberà el segrestat Lucio Aguinagalde, un home que mantenia excel·lents relacions amb el PNB.

¿Quants policies autònoms estarien disposats a lluitar contra ETA? «Si algun no ho està —com si no està disposat a lluitar contra els traficants de drogues, o contra els atracadors, o els que roben navalla en mà—, doncs que abandonin l'Ertzantza».